

ТАҚРИЗИ РОҶБАРИ ИЛМӢ

доктори илми филология, профессор Восиева Рухшона Қурбоновна ба диссертатсияи Сайфуллоев Муслиҳиддин Ҳайбуллоевич дар мавзуи «Илӯ Абумозӣ ва таъсирпазирии ӯ аз рубоиёти Умари Ҳайём» барои дарёфти дараҷаи илмин доктори фалсафа (PhD) – доктор аз рӯйи ихтисоси 6D021400 Адабиётшиносӣ (6D021403 – Таърихи адабиёт, равобити адабӣ).

Таъсирпазирии адабиёти асримиёнагии форсу тоҷик аз адабиёти араб ва ё форсӣ яке аз масоилест, ки адабиётшиносон перомуни он то кунун тадқиқоти зиёдеро ба сомон расонидаанд. Мутолиаи адабиёти форсӣ ва арабӣ хонандаро ба чунин хулоса меорад, ки ин ду миллат пайванди амиқе дар додугирифтаи фарҳангӣ доштаанд, ки чунин робитаи қавиро дар миёни фарҳанги адабиёти ҳеҷ кадом аз миллатҳо ба ин гуна фароҳӣ наметавон дид. Даврони пеш аз ислом, садри ислом ва ҳатто давраи Умавиён ва Аббосиёнро мисол овардан мумкин аст. Гоҳи дигар таъсирпазирии бештар аз ҷониби форсҳо ба вукӯъ меомад, албатта ин таъсирпазирӣ асосан робита ба Қуръон, аҳодиси набавӣ ва масоили динӣ ва мусулмон шудани форсҳо дошт. Арабҳо аз оғози адабиёти навини тоҷик бо бузургоне, аз қабили Фирдавсӣ, Аттор, Саной, Мавлоно, Ҳофиз ва дигарон ба андозаи гуногун шинос будаанд. Дар давраи муосир бошад, муҳаққиқони араб роҷеъ ба ин мавзӯъ тадқиқотҳои муфиде анҷом додаанд. Вале ин омӯзиши ҳадафмандонаи онҳо танҳо ним асри охир ба роҳ монда шуд. Паҳлӯҳои чудоғонаи робитаҳои адабӣ байни халқҳоямон ханӯз дар замони шӯравӣ мавриди пажӯҳиш қарор гирифта, имрӯз мо тадқиқотҳои зиёдеро рӯи мизи худ мебинем. Дар ин самт муҳаққиқони тоҷик Т. Мардонӣ, А. Абдусаттор, Н. Зоҳидӣ, У. Гаффорова, Ф. Насриддинов ва чандеи дигарон корҳои муайяне анҷом додаанд.

Адабиёти форс ва адабиёти араб беш аз ҳазор сол ба таври тавҷам рушд намуда, тӯли таърих шоирону нависандагони араб ва форсу тоҷик чунон аз адабиёти ҳамдигар баҳра бурдаанд, ки сабку услуби шеърӣ онҳоро гоҳо аз якдигар фарқ кардан душвор аст. Пӯшида нест, ки адабиёти Арабу Аҷам дар паҳноии таърих бо ҳам печида, намояндагони

онхоро риштаҳои ногустастанӣ бо ҳам пайваस्ताаст. Ин ду адабиёт дорони осори гаронбаҳои бадеию маънавӣ буда назди мардуми бофарҳанги тамоми ҷаҳон маҳбубият ба даст овардаанд. Робитаҳои адабии Арабу Аҷам махсусан дар мавриди рубоиёти шоири маъруфи асримиёнагии тоҷик Умари Хайём хеле равшан ба ҷилва меоянд. Таваҷҷуҳи арабҳо ба Хайём ва рубоиёти ӯ хеле зиёд аст. Эшон ин корро аз тариқи тарҷумаҳои аврупоии осори Хайём ва пеш аз ҳама рубоиёти ӯ, оғоз кардаанд, ки ба ибтидои садаи бистум рост меояд, чун Аҳмад Ҳофиз Аваз, адиб ва мутарҷими мисрӣ, соли 1901 баҳше аз рубоиёти Хайёмро ба арабӣ тарҷума намуд.

Диссертатсияи Сайфуллоев Муслиҳиддин Ҳайбуллоевич «Илём Абумозӣ ва таъсирпазирии ӯ аз рубоиёти Умари Хайём» маҳз ба таъсирпазирии шоири муосири араб Илём Абумозӣ аз рубоиёти Умари Хайём бахшида шуда, он дар кафедраи назария ва таърихи адабиёти Донишкадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода анҷом ёфтааст.

Сайфуллоев Муслиҳиддин Ҳайбуллоевич соли 2017 шубҳаи магистратураи Донишкадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзодаро бо ихтисоси «муаллими забон ва адабиёти тоҷик» хатм намудааст.

Мавзуи диссертатсионии Сайфуллоев Муслиҳиддин Ҳайбуллоевич «Илём Абумозӣ ва таъсирпазирии ӯ аз рубоиёти Умари Хайём» аз рӯйи ихтисоси 6D021400 Адабиётшиносӣ (6D021403 – Таърихи адабиёт, равобити адабӣ) дар ҷаласаи Шурои олимони Донишкадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода санаи 26.10.2017, таҳти қарори №3/4-3 тасдиқ гардидааст.

Муҳтаво ва натиҷаҳои диссертатсияи Сайфуллоев М.Ҳ. дар конференсияҳои ҷумҳуриявӣ, минтақавӣ, байналмилалӣ ва дар конференсияҳои илмӣ-амалии ҳайати профессорону устодони Донишкадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода дар шакли маърузаҳои илмӣ гузориш шудаанд. Натиҷаҳои алоҳидан рисола дар

маҷаллаҳои илмӣ дар шакли 10 мақолаи илмӣ, аз ҷумла, 4 мақола дар маҷаллаҳои, ки Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таъйид намудааст, ба таърифи расидаанд.

Муҳимияти рисола, пеш аз ҳама, дар он зоҳир мегардад, ки таҳқиқи ҳаёт ва эҷодиёти Илём Абумозӣ, Илём Абумозӣ ва таърифиҳои ӯ аз рубоиёти Умари Хайём ва омӯзиши Умари Хайёмро дар кишварҳои арабӣ кушоду равшан возеҳ менамояд.

Навгони рисола дар он зоҳир мегардад, ки бори аввал дар адабиётшиносӣ ва шарҳиносии тоҷик масъалаи таҳқиқи густурдаи таърифиҳои рубоиёти Умари Хайём ба эҷодиёти Илём Абумозӣ, омӯзиши рӯзгору фаъолияти эҷодии Илём Абумозӣ, ҷойгоҳи адабии ӯ дар шаклгирӣ ва таҳаввули адабиёти «Маҳҷар» ва таърифи афкори намояндагони адабиёти форсии тоҷикӣ, ба вижа Умари Хайём дар фарҳангу маънавиёти араб ҳамаҷониба таҳқиқу баррасӣ гардидааст.

Аҳамияти амалии таҳқиқотро низ таъкид кардан зарур аст, зеро маводи таҳқиқ метавонад дар таълифи минбаъдаи осори илмии доир ба робитаҳои адабӣ, дар таҳия ва нигоҳиши китобҳои дарсӣ оид ба таърихи адабиёти тоҷикӣ араб, таърихи адабиёти арабизабони мардуми форсу тоҷик барои риштаҳои филологии муассасаҳои таҳсилоти олии касбӣ, ҳамчунин барои хондани курсҳои махсуси лексия аз таърихи адабиёти арабизабони форсу тоҷик, таърихи тарҷума, равобити адабии арабӣ фуру тоҷик ва назарияи адабиёт истифода шавад.

Дар раванди кор, омӯзишу таҳқиқ ва таҳлили маводи ҷамъшуда, диссертант маҳорату малакаи хеле хуби ҷамъ овардану таҳлил намудан ва ҳулосабарории аз нуқтаи назарию амалӣ дақиқ ва судмандро нишон дод. Дар натиҷа, ба фикри мо, Сайфуллоев М.Ҳ. тавонистааст, ки таърифиҳои Илём Абумозиро аз рубоиёти Умари Хайём бо мисолу далелҳо ҳамаҷониба нишон диҳад. Муҳаққиқ дар рисола далелу

мисолҳоеро таъкид ва баррасӣ намудааст, ки дар адабиёти мавҷудаи илмӣ зикр нашудаанд.

Бояд таъкид намуд, ки диссертант ҳамчун мутахассиси хеле хуб омода гардида, мавзуи диссертатасияро ҳамачониба омӯхта таҳқиқ кардааст, аз адабиёти илмии адабиётшиносии забонҳои таҳқиқшаванда пурра огоҳ аст ва мавзуи таҳқиқро дар сатҳи баланди илмӣ мавриди баррасӣ қарор додааст. Диссертатсияи муҳаққиқ сазовори баҳои баланд мебошад ва аз назари техникӣ дар шакли зарурӣ таҳия гардидааст ва ба талаботе, ки нисбат ба навишти рисолаҳои илмӣ пешниҳод карда мешавад, комилан ҷавобгӯ мебошад.

Мазмуни асосии диссертатсия, автореферат ва мақолаҳои ба таъби расонидаи муаллиф ба талабот оид ба барасмиятдарории диссертатсия ва автореферати КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобиқат мекунад.

Аз ин рӯ, диссертатсияи Сайфуллоев Муслиҳиддин Ҳайбуллоевичро кори илмии ба итмомрасида меҳисобем, зеро ба ҳамаи талаботи кори диссертатсионӣ ҷавобгӯст ва барои дифоъ аз рӯйи ихтисоси 6D021400 Адабиётшиносӣ (6D021403 – Таърихи адабиёт, равобити адабӣ) тавсия менамоем.

Доктори илми филологя,
профессори кафедраи назария
ва таърихи адабиёти
Донишгоҳи омӯзгории Тоҷикистон
ба номи Садриддин Айни

Имзои Восиева Р. Қ.-ро «Тасдиқ мекунам»
Сардори Раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишгоҳи омӯзгории Тоҷикистон
ба номи Садриддин Айни

Суроғи муассиса:

734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 121. Тел:
(+992 37) 224-13-83 E-mail: tgpu@mail.ru, Сомонаи расмӣ: www.tgpu.tj

Восиева Р. Қ.

Мустафозода А.

«20» 12, 2022